

दिपायल सिलगढी नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

वर्ष: ०२, अंक : ०१, संख्या : ०१, दिसिनपा, डोटी, स्थानीय राजपत्र, भाग : ०३ मिति: २०७५ श्रावण १ गते मंगलबार

भाग ३

स्थानीय सरकार

दिपायल सिलगढी नगरपालिकाको सूचना

दिपायल सिलगढी नगरपालिकाको नगरसभाले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको नीति स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (३) बमोजिम सर्वसाधारणको जानकारीकोलागि प्रकाशन गरिएको छ ।

सम्बत २०७५ सालको नीति नं. ०१

आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ को नीति, कार्यक्रम तथा बजेट

तेश्रो नगर सभा उदघाटन शत्रका अध्यक्ष एवं नगरप्रमुख श्री मञ्जु मलासी ज्यू, प्रमुख अतिथि ७ नं. प्रदेशका मुख्य मंत्री माननीय त्रिलोचन भट्टज्यू, विशिष्ट अतिथि ७ नं. प्रदेशका सांसद माननीय भरतबहादुर खड्काज्यू, लगायत उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावज्यूहरु ।

हाम्रो देश नेपालमा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापना पश्चात नयां संबिधान निर्माण भई संबिधानको धारा ५६ मा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने व्यवस्था गरिएको छ, र सोही अनुरूप विगतको बीस वर्ष पछि स्थानीय तहको निर्वाचन सम्पन्न भई नगरको निर्वाचित नगर उप-प्रमुखको हैसियतले तपाईंहरु समक्ष तेश्रो नगर सभामा यस दिपायल सिलगढी नगरपालिकाको नीति, कार्यक्रम र बजेट प्रस्तुत गर्न पाउदा खुसी लागेको छ, र उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरुलाई आफ्नो अमूल्य समय प्रदान गरी नगर सभाको गरीमा बढाई दिनु भएकोमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहान्छु ।

यस तेश्रो नगर सभामा दिपायल सिलगढी नगरपालिकाको नगर उप-प्रमुखको हैसियतले आगामी आ.व.२०७५।०७६ को अनुमानित आय, व्यय तथा योजना एवं कार्यक्रमहरु सम्बन्धी नीतिहरु सहित संक्षिप्त बिनियोजनको खाका प्रस्तुत गर्न पाउदा आफूलाई गौरवशाली सम्झेको छु । यस महत्वपूर्ण घडीमा सर्वप्रथम राष्ट्रको निम्ती आफ्नो ज्यानको आहुती दिने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहिदहरुप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्न चाहान्छु ।

खण्ड एक: परिचय र समीक्षा

१.१. पृष्ठभूमि :

सुदुर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रको क्षेत्रीय सदरमुकाम रहेको दिपायल सिलगढी नगरपालिका क्षेत्र नेपाल एकिकरण अघिकै बहुचर्चित क्षेत्र रहेको इतिहासको अध्ययनले पुष्टि गरेको छ । इतिहासमा चर्चित डोटी राज्यको राजधानी रहेको यस क्षेत्रमा सभ्यताको विकास धेरै पहिले देखि भएको थियो । डोटी प्रदेश तथा डोटी राज्यको राजधानी रहेको यस क्षेत्रमा शिक्षा सभ्यताको विकास भई यस राज्यको प्रभाव पश्चिममा भारतको कुमाउ गडवाल तथा पूर्वमा गोरखा राज्यसम्म परेको थियो । एकिकरण पूर्व नै राजधानीको रूपमा रहेको यस क्षेत्रको व्यापार उत्तरमा तिब्बत तथा पश्चिम, दक्षिणमा भारतसंग रहेको हुंदा यस क्षेत्रमा धेरै पहिले देखिनै नगरको प्रारूप स्थापना भएको इतिहासले

पुष्टि गरेकोछ । त्रेतायुगीन राजा दिलिपले तपस्या गरी स्थापना भएको दिलपेश्वर एवं उनकै नामबाट उक्त क्षेत्रलाई दिपायल भनि नामाकरण हुनुले यस क्षेत्रमा सभ्यताको बिकास धेरै पहिले देखिनै भएको हो भन्ने विश्वास गर्न सकिने आधार रहेको छ ।

बिगतको क्षेत्रीय सदरमुकाम रहेको दिपायल राजपुर र राणाकाल देखि कर्णालीवारीको सम्पूर्ण क्षेत्र तथा कालिकोट जुम्ला समेत हेर्ने प्रशासनिक इकाई डोटी गौडा समेत रहेको र पञ्चायतकालमा सातौं बिकास क्षेत्र एवं डोटी जिल्लाको समेत सदरमुकाम रहेको हाम्रो बिराशत खोसिएको र हाम्रो अस्तित्वमा आंच आइरहेको कुरा हामी डोटीबासी एवं नगरबासीलाई महसुस भईरहेको छ । हामीले बोकेको ठूलो आशा सात नं. प्रदेशको राजधानी हाम्रै नगर हुन्छ भन्ने थियो र अस्थायी राजधानी धनगढी तोकनुले हामीलाई सरकारले सौतेलो ब्यबहार गरेको जस्तो महसुस भएको छ । हामीले महिना दिनसम्म आन्दोलन गर्‍यौं तर उपलब्धी हात पर्न सकेन, आशा छ अब प्रदेश सभाले सिंगो पहाडमाथि अन्याय गर्ने छैन, हामीलाई राजधानी नगरको बासिन्दा बनाई सम्पूर्ण सात नं. प्रदेशको भूगोल र जनतालाई सम्मान गर्नेछ र दिपायललाई राजधानी तोकनेछ ।

यस गरीमामय तेश्रो नगर सभामा माननीय मुख्य मंत्रीज्यू हाम्रै जिल्लाको निर्वाचित जनप्रतिनिधि भई मूख्यमंत्री समेत भई वहांलाई प्रमुख अतिथीको रूपमा पाई स्वागत गर्न पाउदा हर्ष बिभोर भएका छौं । म सम्पूर्ण नगरबासीका तर्फबाट यस औपचारिक सभामा उहांलाई हार्दिक बधाई सहित कार्यकालको सफलताको शुभकामना टक्र्याउन चाहन्छु । आशा छ यस नगरलाई सात नं. प्रदेशको राजधानी शहरका रूपमा स्थापना गर्न वहांले सक्दो सहयोग गर्नु हुनेछ ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू

बिगतका दिनको स्थानीय निकाय हाल आएर स्थानीय सरकारको हैसियतमा रहेको छ । स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५ ले निर्देशित गरेको स्थानीय निकाय सहित उक्त निकाय र ऐन समेत खारेज भई हाल स्थानीय तह एवं स्थानीय सरकारका रूपमा स्थापित भई विधायिकी अधिकार समेत हामीले पाएका छौं र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ संघीय संसदबाट जारी भई स्थानीय सरकार उक्त ऐनबाट निर्देशित भएको यहांहरु सबैलाई बिदितै छ । स्थानीय तहमा १६ वर्षको लामो अन्तराल पछि हामी जनप्रतिनिधीहरु आएका छौं । हामीहरु सबैले वर्तमान परिवर्तित सन्दर्भमा स्थानीय सरकार सञ्चालन गर्ने बिकासप्रेमी, जनप्रेमी, जनप्रतिनिधीको हैसियत स्थापना गर्नु त्यति सहज छैन भने हाम्रो क्षमता बिकास गर्नु पनि जरुरी रहेको छ ।

हामी सिमित साधन स्रोतबाट जनताका असिमित आवश्यकता पुरा गर्नु पर्ने अबस्थामा छौं । MONEY र Mind भएकाहरु यस नगरबाट दिनानुदिन तराई तथा अन्य शहरहरुमा पलायन हुनु र युवाहरु दिनहु बिदेशिने विषय हाम्रो लागि चुनौति रहेको छ । जनताको लगानी एवं निजी क्षेत्रको लगानी हाम्रो नगरमा अत्यन्त न्यून रहेको छ, जसकाकारण स्थानीय सरकारको एकलो प्रयासले गरिने बिकास बालुवामा पानी जस्तो भईरहेको हाम्रा सामु छर्लङ्ग रहेको छ ।

हामीले प्रथम नगर सभाबाट प्रत्येक वडामा एक करोड आठ लाखका दरले वडा स्तरीय बजेट विनियोजन गरेका थियौं, उक्त रकमबाट हामीले वडाको भौतिक पूर्वाधार र मानवीय बिकास लगायत प्राथमिकता क्रममा रहेको क्षमता बिकास सम्बन्धी क्रियाकलाप र गरिबी घटाई रोजगारी सृजना गर्ने खालका क्रियाकलाप समेत सञ्चालन गर्नु पर्ने अबस्था रहेको छ भने आयोजनाको गुणस्तरकालागि पनि हामीले ध्यान दिनु पर्ने अबस्था रहेको छ । सबै वडाहरुमा आयोजना तथा कार्यक्रमहरु समान रूपले अगाडि बढ्न सकेका छैनन् हाम्रो जवाफदेहिता पूरा गर्न वडा समिति गतिशिल रहेको छ भन्ने मैल बुभेको छु ।

प्रथम नगर सभाबाट विभिन्न छ ओटा विषयगत क्षेत्र पूर्वाधार बिकास, सामाजिक बिकास, आर्थिक बिकास, वातावरण र बिपत ब्यबस्थापन, संस्थागत बिकास र सेवा प्रवाह एवं नक्सा पास सहित अन्य गरी ९२ ओटा नीतिहरु पनि पारित गरेका थियौं उक्त नीतिहरु कुनै बार्षिक रूपले पुरा गरिने र कुनै नीति आबधिक हिसाबले कार्यान्वयन गर्ने अबस्थामा हामी छौं, नीतिहरु हाम्रा मार्ग दर्शन हुन र यस तेश्रो नगर सभाले पनि केही नीतिहरुमा गतबर्षकै निरन्तरता र केही नीति तथा कार्यक्रम नौला समेत ल्याउने प्रयास गरेको छ ।

सबै नीतिलाई कार्यक्रम र बजेट संग समन्वयात्मक किसिमले लैजानकालागि समेत म यस गौरवमय सभाका सभासदहरूलाई आग्रह गर्न चाहान्छु ।

डोटीको दिपायल सिलगढी क्षेत्रले आफ्नो गौरवशाली इतिहास पहिचान गराइ स्थापित भैइसकेको कारण यसको पहिचानको इतिहासको निरन्तरताकोलागि पनि ७ नं. प्रदेशको राजधानी दिपायल सिलगढी क्षेत्रमै हुनुपर्छ भन्ने कुराको मागलाई हामी प्रदेश सरकार र प्रादेशिक सांसद समक्ष जोडदार रुपमा माग गरी रहने छौं ।

हामीले सहभागीतात्मक नगर विकास योजना तर्जुमा प्रकृया अवलम्बन गरी बस्ती तथा टोल र वडास्तर हुदै आएका योजना हरुलाई केन्द्रीय सरकारको मार्ग दर्शन समेतलाई ध्यानमा राखी आ.ब. २०७५।०७६ को नीति, कार्यक्रम र नगर विकास योजना तर्जुमा गरिएको प्रस्तुत बजेट नीति तथा कार्यक्रमले यस नगरपालिकाको विकास, उन्नति र प्रगतिकालागि आधार तयार गर्ने छु भन्ने कुरामा म विश्वस्त रहेको छु ।

१.२. चालु आ.ब.२०७४।०७५ को नीति तथा कार्यक्रमको समीक्षा :

मिति २०७४ भाद्र २९ गतेका दिन आयोजित यस नगरपालिकाको प्रथम नगरसभाले चालु आ.ब.२०७४।०७५ को अनुमानित आय व्यय विवरण, योजना तथा कार्यक्रमहरु सहित नगर विकासका नीतिहरु पारित गरेको थियो, तत्पश्चात फाल्गुन २५ गते दोश्रो समीक्षात्मक नगरसभा आयोजना गरेका थियौं प्रथम नगरसभा पछिको करिब दश महिनाको समयमा हामीले के कति उपलब्धी हासिल गर्न सक्यौं समीक्षाको चरणमा हामी रहेका छौं ।

यस नगरपालिकामा रहेका ९ ओटा वडाका करिब ३३ हजार नागरिकलाई विकास र सुशासन दिनु र विकासमा नागरिकको सहभागिता बृद्धि गर्नु हाम्रो जिम्मेवारी हो । चालु आ.ब.मा वडास्तरमा गरिएको एक करोड आठ लाखका दरको रकमको विनियोजनले वडा स्तरमा भौतिक तथा मानवीय विकासमा कस्तो प्रभाव पारेको छ सो विषयमा पूर्ण समीक्षा हामीले निकट भविष्यमा गर्ने छौं, सो रकम सहित प्रथम नगर सभाले विकास कार्यकालागि करिब २१ करोड रकम बराबर हामीले विनियोजन गरेका थियौं, सो को समीक्षा यहांहरूले गर्नु भएकै होला हामी कति सफल छौं जनताले मूल्यांकन गर्नेछन । क्षेत्रगत आधारमा गरिएको समीक्षालाई संक्षिप्तमा यसरी प्रस्तुत गर्न चाहान्छु ।

(क) आर्थिक विकास : नगरका बासिन्दाको गरिबी न्यूनिकरण गर्नु हाम्रो ठूलो चुनौति रहदा रहदै पनि हामीले जनताको जीवनस्तर उठाउनकालागि प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाको निरन्तरता स्वरुप तरकारी (सिरखोलीसैन, कलेना, घोल्तडा र कुमालीकोट), मकै (द्वारी र कलेना) ममफली (घोल्तडा) एवं सुन्तला (मछेन्तोला) को गरी ५ स्थानमा पकेट क्षेत्र बनाई त्यहांका किसानलाई आत्मनिर्भर बनाउन प्रयास गरेका छौं, पशुपालनको माध्यमबाट नगरका बासिन्दालाई रोगगार प्रदान गर्न नगरका धेरै स्थानमा पशुपालन गर्ने कार्यलाई पाथमिकता दिई भैंसी, बाखा र कुखुरा पालनमा अनुदान दिईएको छ । मासु व्यवसायीहरूलाई औजार, सरसफाई एवं चिस्यान सामग्री प्रदान गर्ने र अनुदान दिने कार्य गरिएको छ । महिला रोजगार प्रबर्द्धन गर्न वडा स्तरमा सिलाइकटाई तालिम तथा नगरस्तरमा होजियारी तालिम सञ्चालन गरिएको छ ।

(ख) सामाजिक क्षेत्र : नगरको साक्षरता दर बढाउन सबै वडामा महिला साक्षरता कक्षा सञ्चालन गरिएको छ, विद्यालयको सेवा सुधार गर्न विद्यालयको अनुगमन सुपरीवेक्षण, शिक्षकको अन्तर विद्यालय भ्रमण एवं सामाजिक सुधार बाल संरक्षण तथा सरसफाई सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको छ । वडा नं १, ६ र ८ लाई लक्षित गरी बहुक्षेत्रीय पोषण योजना, वडा नं ४, ६ र ९ मा बाल संरक्षण कार्यक्रम, वडा नं. ३, ५ र ७ मा पूर्ण सरसफाई कार्यक्रम लागूगरी सामाजिक विकासको क्षेत्रलाई माथि उठाउने प्रयास गरीएको छ भने वडा नं. ३ को नगर स्वास्थ्य केन्द्रमा बर्थिङ्ग सेन्टरकोलागि चार कोठा थप गरिएको छ । नगरपालिकालाई पूर्ण खोपयुक्त नगर यसै वर्षको वैशाख ३० गते घोषणा समेत गरिएको थियो भने सरसफाईलाई सुदृढ गर्न थप एक ओटा ट्रेक्टर र सक्सन टैंक थप गरिएको छ र पिपल्ला एवं दिपायल राजपुर क्षेत्रको सरसफाइकालागि हप्तामा ६ दिन ट्याक्टर ४ जना स्विपर परिचालन गरिएको छ, वडा नं. ६ मा नगरपालिकाको आफ्नै जमिनमा सिलगढी क्षेत्रको फोहर व्यवस्थापनकालागि डम्पिङ्ग साइट निर्माणको प्रकृत्यामा छ ।

(ग) **पूर्वाधार विकास क्षेत्र** : नगरको विकासमा पूर्वाधार विकासकालागि सबै वडामा विनियोजन गरिएको बजेटको ठूलो हिस्सा यसै क्षेत्रमा विनियोजन गरिएको थियो । नगर क्षेत्रका पूर्वाधार अर्न्तगत, दिपायलमा राधाकृष्ण योग भवन, पिपल्ला खानेपानी योजना, वडा नं.४ मा पार्क निर्माण, वडा ६ को चिसापानी क्षेत्रमा पिकनिक स्पट निर्माण, खुल्लेक सडक, सिरखोलीसैन सडक, कलेना सडक, पांकरी कोइरेली सडक, धामीगाउं पुन्ना सडक, ओमशान्ति भवन, वडा नं. ५ को राधाकृष्ण मन्दिर, नवादेव मन्दिर, वडा नं. २ को घटाल मन्दिर, मछेन्तोला विद्यालय भवन, चौखान मा.वि.को विद्यालय भवनजस्ता योजनाहरु चालु आ.व.मा महत्व राख्ने आयोजना रहेकाछन् भने धार्मिक, ऐतिहासिक महत्वका शैलेश्वरी मन्दिर परिसर, दिलेश्वर मठ, वासुधारा, दुधेश्वर र कोटभैरवमा मर्मत सम्भार सम्बन्धी क्रियाकलापहरु सञ्चालन भएका छन् ।

(घ) **बातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन** : बातावरण संरक्षणमा चालु आ.व.मा वन विकास एकाई मार्फत सामुदायिक वन विकास कार्यक्रम सञ्चालन रहेको छ भने नगर भित्रका सामुदायिक वनमा वृक्षारोपण गरिएको छ । दमकल, एम्बुलेन्स सेवालाई सुदृढ गरिएको छ । नगरस्तरीय विपत व्यवस्थापन समिति गठन भई गैर सरकारी संस्था, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी र नेपाल रेडक्रस सोसाइटी संग समन्वय बढाइएको छ भने नगरको आफ्नै कार्यालयमा विपद् व्यवस्थापन सामग्री भण्डारणको व्यवस्था गरिएको जानकारी गराउन चाहान्छौं ।

(ङ) **संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन** : नगरपालिकाको संस्थागत विकासकोलागि सबै शाखा, एकाई, सहित सबै संग समन्वय बढाइएको छ । स्वास्थ्य सेवालाई सुदृढ गर्न कर्मचारी थप गरिएको छ । नगर सभागृहलाई आकर्षक बनाउने कार्य प्रारम्भ गरिएको छ । नगरकार्यपालिका कार्यालयलाई सुशासनमुखी बनाउन कार्यालयमा विद्युतिय हाजीर र सिसिक्यामेरा जडान गरिएको छ । नगरबाट गरिने अनुगमन सुपरीबेक्षण कार्यलाई सुदृढ गरिएको छ । नगरपालिकाको गुरु योजना बनाई कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नगरको पार्श्वचित्र (Profile) पनि यसै वर्ष निर्माण गर्ने गरी सम्झौता गरी कार्य अगाडि बढाइएको छ ।

(च) **नगर बस** : नगरका बासिन्दालाई यातायातमा परेको असुविधालाई ध्यान राखि दुईओटा नगरबस सेवा सञ्चालन गरिएको छ र यसबाट सर्वसाधारणलाई स्थानीय यातायातमा धेरै राहत भएको हामीले महसुस गरेका छौं ।

(छ) **न्यायिक समिति** : यस नगरपालिकामा तीन सदस्यीय न्यायिक समिति गठन भएको छ भने न्यायिक समितिमा साँध सिमाना, लेनदेन, घरेलुहिंसा, कुटपिट, अंशबण्डा जस्ता मुद्दा आएका छन् भने आएका सबै मुद्दाको ९० प्रतिशत जति मुद्दाहरु समयमा नै मिलापत्र एवं किनारा हुने समेत जानकारी गर्न चाहान्छु ।

आदरणीय सभाध्यक्षजू

नगर विकास सरकारी प्रयासले मात्र सम्भव नहुने कुरा हाम्रा सामु छर्लङ रहेको छ । बजेट खर्च तथा बजेट उपलब्ध गराउने कुरालाई हेर्दा यस नगरमा वर्षौ देखी करोडौ रुपैया सरकारी, गैर सरकारी क्षेत्रबाट विनियोजित एवं खर्च भै नै रहेको छ, तथापि यहाको भौतिक आर्थिक तथा मानवीय विकासको स्थिति अन्यत्रका नगरपालिकाको तुलनामा कमजोर रहेको देखिन्छ । उपभोक्ता समिति एव निमार्ण व्यवसायबाट नगर क्षेत्रका आयोजनाहरुको निर्माणमा आ-आफ्नो भूमिका निर्वाह गर्दै आएकोमा आयोजनाको गुणस्तरमा समेत ध्यान दिन अनुरोध गर्दछु । आयोजना निमार्ण कार्य पश्चात त्यसको दिगोपनकोलागि उपभोक्ता समितिको भूमिका प्रभावकारी हुन नसकेको यर्थाथ हाम्रा सामु विद्यमान रहेको छ । नगरका ठूला आयोजनाहरुको छनौट एवं कार्यान्वन पनि प्रभावकारी नभएको कारण कमजोर गुणस्तरको काम एवं बजेट तथा कार्यक्रम अनुरूप कार्य हुन नसक्दा विकासले समाजमा सकारात्मक परिवर्तन गरी सर्वसाधारणको जनजीवनमा उल्लेख्य प्रभाव पार्न सकेको छैन ।

नगरलाई सभ्य, आर्कषण, भ्रष्टाचार अनियमिता र ढीलासुस्ती रहित सुविधा सम्पन्न बनाउन यस सभामा उपस्थित प्रतिनिधी, राजनैतिक दल, उपभोक्ता समिति, नागरीक समाज, पत्रकार, महिला, दलित, अपाङ्ग, जनजाती बुद्धीजीवी, शिक्षक, समाजसेवी, कर्मचारी, नगर एवं जिल्लावासी सबैको कर्तव्य हो । विगतका राम्रा नराम्रा कुराको समीक्षा गर्दै आगामी दिनमा कसरी राम्रो गर्न सकिन्छ भनि केही लक्षित कार्यक्रम, नीति तथा योजना तर्जुमा गर्दै अगाडी बढ्नु पर्ने आवश्यकताका कारण नगरसभाले केही लक्षित कार्यक्रम तथा नीतिहरुलाई निम्नानुसार अगाडि सारेको छ ।

खण्ड दुई : आर्थिक वर्ष २०७५।०७६ को नीति, कार्यक्रम तथा बजेट

- २.१.१. **सोच** : नगरक्षेत्रमा कृषि, पशुपालन, पूर्वाधार विकास, जडिबुटी, जलस्रोत र पर्यटकीय क्षेत्रको उचित व्यवस्थापन एवं विकास गरी समृद्ध नगर बनाउने ।
- २.१.२. **लक्ष्य** : सबै कृषि योग्य जमिनको उपयोग गर्ने, पशुपालनलाई व्यवसायिक बनाउने, पर्यटकीय क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने, समावेशी विकासमा जोड दिने, उद्यमशिलताको विकास गर्ने एवं भौतिक पूर्वाधारको विकास गरी गरिबी घटाउने ।
- २.१.३. **उद्देश्य** : (क) गुणस्तरीय, दिगो भौतिक पूर्वाधारको विकास,
ख) बालमैत्री, महिला मैत्री र समावेशी नगरको विकास,
ग) पूर्णसरसफाई युक्त, बाताबरण मैत्री नगरपालिका निर्माण ।
- २.१.४. **अपेक्षित उपलब्धी** : नगरका मुख्य बजार क्षेत्रहरु आर्कषक र सुविधायुक्त हुनेछन्, सबै ग्रामीण बस्तीहरुमा विजुली, खानेपानी सडक सुविधा पुग्नेछ । विद्यालय उमेर समूहका सबै बालबालिका विद्यालयमा रहनेछन्, नगरमा एउटा समावेशी पार्क निर्माण हुनेछ, धार्मिक पर्यटकीय क्षेत्रको संरक्षण हुनेछ, नगरमा रोजगारीको सृजना भई गरिबी घट्नेछ ।

२.२. **वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अबलम्बन गरिएका प्रमुख नीति तथा आधारहरु:**

२.२.१. **समग्र नीति तथा आधारहरु**

दिपायल सिलगढी नगरपालिकाले आगामी नीति, कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा गर्दा लिइएका समग्र नीति तथा कार्यक्रमलाई यस प्रकार प्रस्तुत गर्न चाहान्छु ।

सभाध्यक्ष महोदय,

दिपायल सिलगढी नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७५।०७६ को वार्षिक नगर विकास योजना तर्जुमा गर्दा स्थानीय तहले योजना तर्जुमा गर्दा अवलम्बन गर्ने प्रक्रिया पूरा गरी आएका नगरवासीहरुका मागहरुलाई नगरपालिकाको स्रोत र साधनले भ्याए सम्म यथासम्भव समेटने प्रयत्न गरेका छौं । योजना तर्जुमा गर्दा नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची ८ मा व्यवस्था गरिएका स्थानीय तहका एकल अधिकार र अनुसूची ९ मा व्यवस्था गरिएका साभा अधिकार, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था, संघीय सरकार एवं प्रदेश सरकार र राष्ट्रिय योजना आयोगबाट प्राप्त मार्ग निर्देशनलाई पूर्णतः पालना गर्दै योजना तर्जुमा गरिएको छ । यसका साथै नगर विकास योजना निर्माणकालागि वडा समितिहरु, विभिन्न लक्षित समूहहरु राजनैतिक दलहरु, विषयगत शाखाहरु विषयगत समितिहरु तथा गैर सरकारी संघ संस्था, नागरीक समाज, बुद्धिजिवी वर्ग लगायतबाट प्राप्त सुझाव एवं वडास्तरीय भेलाबाट आएको प्राथमिकीकरणका आधारमा नगरकार्यपालिका बैठकबाट सिफारिस भई आएका योजनाहरुलाई नगर सभामा पेश गरिएको छ ।

राजस्वका दरहरुका सम्बन्धमा कर सेवा शुल्क तथा दस्तुरलाई २०७४ को प्रथम नगर सभाबाट पारित भएको दर र दायरामा केही हेरफेर गरी पारित गरिने नीति अबलम्बन गरिएको छ ।

वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तयार गर्दा लिइएका आधारहरु :

- नेपालको संविधानको अनुसूचि ८ र ९ ले निर्दिष्ट गरेका स्थानीय तहको एकल तथा साभा अधिकारहरु, मौलिक हकहरु, राज्यको निर्देशक सिद्धान्त र नीतिहरु,
- संघिय सरकारले अंगिकार गरेको चौधौं आवधिक योजनाले निर्धारण गरेको लक्ष्य नीति तथा प्रथमिकताहरु,
- संघिय सरकारले अंगिकार गरेका आर्थिक तथा वित्तिय नीतिहरु,

- संघीय सरकार एवं प्रादेशिक सरकारबाट प्राप्त बजेट सिलिङ्ग र सोको साथमा प्राप्त बजेट तर्जुमा गर्दा लिनु पर्ने आधारहरु,
- सहभागितामूलक योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत प्राप्त सुझावहरु,
- राजस्व परामर्श समितिको प्रतिवेदन,
- विगत वर्षहरुमा सम्पन्न भएका नगर परिषद एवं नगर सभाका बैठकहरुबाट भएका निर्णयहरु,
- नगर कार्यपालिकाले योजना तर्जुमाकालागि निर्णय गरी तोकेका आधारहरु,
- स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ (परिमार्जित),
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा तोकिएका स्थानीय तहका अधिकारहरु ।

२.२.२. क्षेत्रगत नीति तथा आधारहरु :

क. आर्थिक बिकास : नगरका बासिन्दालाई आयआर्जनका कृयाकलापहरुमा आत्म निर्भर बनाई रोजगार सृजना गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिन आवश्यक छ, शहरी सुविधा वृद्धि गरी आकर्षक नगर बनाउन र तराईतिर बसाइसराईको क्रमलाई रोक्न आजको आवश्यकता रहेको महसुस हामीलाई भएको छ । त्यसैले बजार व्यवसाय, कृषि, पशुपालन, फलफूल, कुखुरापालन एवं पकेट क्षेत्र, सिप बिकास तालिम, उन्नत सहकारी, सिंचाई र **एक गाउँ एक उत्पादनको कार्यक्रम** आवश्यक रहेको छ । त्यसैले आर्थिक बिकासकोलागि आवश्यक पर्ने रकम विनियोजन गर्ने गरी निम्न बमोजिमका नीति अख्तियार गरिएको छ ।

- एक वडा एक कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्र कार्यको अवधारणालाई अगाडी बढाई कृषकहरुलाई आत्मनिर्भरता तर्फ उन्मुख गराइनेछ ।
- स्थानीस्तरमा रोजगारी अभिवृद्धि गर्न अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु संगको साभेदारीमा विभिन्न किसिमका सीपमूलक तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- पर्यटन बिकासलाई बढोत्तरी गर्न खप्तडको प्रवेशद्वार सिलगढी र शैलेश्वरी क्षेत्रमा आवश्यक पुर्वाधार बिकास र भिग्राना सडक स्तरोन्नती तथा द्वारीक्षेत्रमा आकर्षण बढाउन फोटो स्पटकोलागि दुधेश्वर र कोटभैरव जोड्ने भोलुंगे पुल बनाइनेछ, भने वडा नं.४ मा समावेशी पार्क एवं सेती नदीमा र्याफ्टिङ चलाउन पहल गरिनेछ, र निजी क्षेत्रसंगको साभेदारी बढाइनेछ ।
- नगरपालिकाको आन्तरीक स्रोत अभिवृद्धिकालागि करका नयाँ स्रोतहरुको पहिचान गरी राजस्व अभिवृद्धि गर्नकालागि थप अध्ययन गर्नुका साथै कर संकलनकालागि यस नगरसंग सम्बन्धित संघ संस्थाहरु संग सहकार्य तथा राजस्व साभेदारीको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- पर्यटकीय क्षेत्र खप्तडको फेदमा रहेको बगलेक क्षेत्रमा होमस्टे लगायत नयाँ होटल लजहरु सञ्चालनमा सहयोग गर्नुका साथै सडक पुर्वाधार निर्माण कार्यकालागि आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।
- सम्बन्धित निकाएको सहयोग तथा सहकार्य सहित प्रत्येक महिना बजार अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- नगरवासीको सुविधालाई ध्यानमा राखी यसै आ.व. भित्र सञ्चालन भएको नगर बसमा दुईओटा बस थप गरी सेवा प्रवाह सुचारु गरिनेछ ।
- बजारमा अनियन्त्रित रुपमा पसल अगाडी राखेका होडिङ्ग बोर्ड तथा फुटपाथ पसलहरुलाई हटाइ बजारलाई व्यवस्थित तथा सफा बनाइनेछ ।
- दिपायल, घोल्तडा तथा कैलडा, इछाली क्षेत्रमा ममफलीको पकेट क्षेत्र बनाई ममफली उत्पादनकालागि किसानलाई प्रोत्साहन गरी आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।
- युवा व्यरोजगारलाई कमगर्न नगरका सम्भावित क्षेत्रमा बाखापालन, आँपखेती, केराखेती, लिचीखेती कार्यक्रम सञ्चालन गर्न किसानलाई प्रोसाहित गरिनेछ ।
- नगरपालिकाको वडा नं. ९ अर्न्तगत बगलेक क्षेत्रमा चीया, कफी, अलैची खेतीको सम्भाव्यता अध्ययन गरीनेछ ।

- सामुदायिक बनका सदस्यहरुमा उद्यमशिलता विकास गर्नकालागि एक बन एक उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ साथै अल्लो प्रशोधन, सिस्नो पाउडर उत्पादन गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

(ख) सामाजिक विकास : सामाजिक विकास चेतना, शिक्षा, समावेशी विकास जस्ता कुराहरुलाई पनि प्राथमिकता दिन आवश्यक कुरा भएको महसुस गरी उक्त क्षेत्रको विकासकालागि एथोचित बजेट विनियोजन गरी निम्नुसारका नीतिहरुलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

- बालमैत्री स्थानीय शासनलाई प्रभावकारी किसिमले लागू गर्न बालमैत्री सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। नगरलाई बालश्रम निषेधित नगर बनाउन आवश्यक सबै प्रकृया अपनाइनेछ र बालश्रमिक कुनै पनि बहानामा राख्न नपाउने नीति अख्तियार गरिनेछ ।
- सम्भव भएसम्म सबै बस्तिलाई समेट्ने गरी प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रको स्थापना गरिने छ र भएका बालविकास केन्द्रको गुणस्तर सुधारमा प्रोत्साहन गरिने छ ।
- नगरपालिकाको निर्माण गरिने पार्कमा बालमैत्री, अपाङ्गमैत्री संरचना निर्माण गरिने छ ।
- कला, संस्कृति र साहित्यको जर्गेना गर्ने गरी भुवा, रनपुतला, गौरा, मालिका पूजा, गाईजात्रा, लाखेनाच, डोलजात्रा, हिलेजात्रा, रोपाइजात्रा, हुड्केली, पञ्चेबाजा जस्ता धार्मिक, सांस्कृतिक, कला र साहित्यिक कुराको जर्गेना गर्न कार्यक्रम बनाईने छ ।
- नगरपालिकाबाट सञ्चालित नगरबस सेवामा अन्य निजीक्षेत्रका सवारी साधन भन्दा कम भाडामा रहेको विदितै छ, तथापी नगर बसमा आवत जावत गर्ने जेष्ठ नागरिक, तथा अपांग व्यक्ति, विद्यार्थी, जनआन्दोलनका घाइते समेतलाई नियमानुसारको भाडामा ५० प्रतिशत रकम सहूलियत दिइनेछ ।
- बालश्रम न्यूनिकरण गर्दै लगि यसलाई निर्मुल पार्न नगर बालसञ्जाललाई सक्रिय बनाउदै विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गरिनुका साथै बालहित संरक्षण तथा बाल विकासमा उनिहरुको पहुँच तथा सहभागिताको सुनिश्चतता गरिनेछ ।
- सार्वजनिक तथा सामुदायिक विद्यालयको मर्मत सुधार, फर्निचर तथा भौतिक विकास सम्बन्धी कार्यक्रममा सहयोग पुऱ्याउदै यस्ता कार्यक्रम संचालन गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्डलाई पुर्णरूपमा पालना गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।
- पूर्ण खोपयुक्त नगर घोषणा पश्चात यसको निरन्तरताकालागि जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय एवं जिल्ला अस्पताल र नगर स्वास्थ्य केन्द्र तथा स्वास्थ्य चौकीसंगको समन्वय बढाउने र नगर क्षेत्रमा रहेको ४ ओटा नगर स्वास्थ्य केन्द्र र चार ओटा स्वास्थ्य चौकीलाई परिचालन गरी मातृशिशु स्वास्थ्य एवं सुनौला हजार दिनका आमा र शिशुको स्वास्थ्यलाई ध्यान दिइनेछ ।
- खेलकुद विकासकालागि खेलकुद संग सम्बन्धित संघ संस्थाहरु संगको समन्वय र सहकार्यमा नगर स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता संचालन गरिनेछ । साथै खेलकुद विकास र कार्यक्रम संचालनकालागि दिपायलको खप्तड रंगशाला र सिलगढीको टुडिखेलमा आवश्यक पुर्वाधार निर्माण गरिने छ ।
- नगरको भविष्य बोकेका युवाहरुलाई सृजनशीलता तर्फ उन्मुख गराउन दुर्ब्यसन जन्य कुरालाई न्यूनिकरण गर्न नेपाल सरकारका निकाय संगको समन्वय बढाउने र महिला हिंसा न्यूनिकरण गर्न आवश्यक कार्य गरिनेछ ।
- यस नगरपालिका क्षेत्रमा मदिरा जन्य पदार्थको विक्रि वितरणलाई व्यवस्थित गर्न सम्बन्धित निकायसंग समन्वय गरी सार्वजनिक स्थलबाट तोकिएको दुरी र समयमा मात्र बेचबिखन गर्न पाउने व्यवस्थालाई कडाइका साथ लागू गर्न आवश्यक कार्य गरिनेछ ।
- नगरमा रहेको आयुर्वेद केन्द्रलाई प्रभावकारी सेवा प्रवाह गर्न जडिबुटि पहिचान कार्यक्रम, प्राकृतिक चिकित्सा पद्धती लगायत आयुर्वेद औषधी प्रदान कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- नगरपालिकाका विपन्न जनताको स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तर वृद्धि गर्न विशेषज्ञ स्वास्थ्य शिविर संचालन गरिनेछ ।

- योग गरौ स्वास्थ्य बनौ भन्ने नाराका साथमा घरघरमा योग पुऱ्याउने कार्यक्रमको शुरुवात गर्ने र उक्त कार्य संचालन गर्ने सम्बन्धित पक्षलाई आवश्यक सहयोग गरिनेछ साथै पतञ्जली योग भवनलाई पूर्णता दिइनेछ ।
- नगर क्षेत्रमा स्वास्थ्य केन्द्रलाई क्रमिकरुपमा स्तरोन्नति गर्दै सबै वडामा बर्थिङ्ग सेन्टर स्थापना र सञ्चालन गरिनेछ ।
- विपन्न पछाडी पारिएका व्यक्तिहरुकालागि आय आर्जन सम्बन्धी सीपमूलक कार्यक्रम (गारमेन्ट, होजीयारी) उद्यमशीलता विकास गर्ने कार्यक्रम सहित एक वडा एक उद्यमशीलता, दूध उत्पादन, तरकारी फलफूल र नगदेबाली पकेट क्षेत्र कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- महिलावर्गलाई सरकारी सेवामा उनीहरुको सहभागिता अभिवृद्धिकालागि लोकसेवा आयोग परीक्षा तयारी कक्षा सञ्चालन गरिनेछ ।
- जग्गा नभएका सडक किनारामा रहेका बादी समुदायलाई घरवासकोलागि जग्गा खरीद गरी उनीहरुको घर बनाउनकालागि जनता आवस कार्यक्रम संग समन्वय गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्रमा रहेका विपन्न एकल महिलाहरुकालागि नगर स्तरीय सीप तथा क्षमता एवं आर्थिक विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरी उनीहरुको आर्थिक एवं सामाजिक विकासमा ध्यान दिइनेछ ।
- नगर क्षेत्रका केही स्थानहरुमा अभै पनि छाउपडि गोठ अस्तित्वमा रही महिलाको उपेक्षा भइ रहेकोले सामाजिक चेतना र परिचालनका माध्यमबाट त्यस्तो कुरितीलाई हटाउन हरसम्भव प्रयास गरिनेछ ।
- सामाजिक परिचालनका माध्यमबाट गरिवी न्यूनीकरणकालागि कार्यक्रम संचालन गर्दै यस नगरमा सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरु बीच कार्यक्रम संचालनमा समन्वय, सहकार्य गरिनेछ साथै गरिवी निवारण कोषबाट समुदायमा लगानी गर्ने संस्थाहरु संग समन्वय बढाइनेछ ।
- यस नगरलाई आगामी ५ वर्ष भित्रमा कुपोषण मुक्त गरी पोषणयुक्त नगर बनाउन स्वास्थ्य, शिक्षा, कृषि, पशुसेवा, खानेपानी तथा सरसफाई महिला तथा बालबालिका र संस्थागत सुशासनको क्षेत्रमा बहुक्षेत्रीय पोषण योजनालाई उच्च प्राथमीकता दिई कार्यन्वयनमा ल्याइनेछ ।
- नगर क्षेत्र भित्रका ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक महत्वका क्षेत्रहरु दिलेश्वर मठ कोटभैरव, वासुधारा, गौरी कुण्ड, दुगादेवी पाकरी, तीखागढी, शैलेश्वरी क्षेत्र, सरस्वतीस्थान, मष्टामन्दिर, मालीका मन्दिर, राधाकृष्ण मन्दिर लडागडाको सुनादेवी मन्दिर मछेन्तोलामा रहेको शिवको नामले पुकारीने दूधेश्वर गुफा र वडा नं. १ को गुफाको संरक्षण तथा विकासमा जोड दिइनेछ ।
- नगरको निरक्षरतालाई हटाउनकालागि सबै वडामा महिला साक्षरता कार्यक्रम निरन्तरता दिइनेछ ।
- अनिवार्य विद्यालय भर्ना अभियान एवं व्यक्तिगत घटना दर्ता कार्यक्रमलाई वडा एवं नगरमा अभियानको रूपमा संचालन गरिनेछ ।
- समाजमा रहेका कुरिती छाउपडी, बालविवाह, छुवाछुत, घरेलुहिंसा, बालदुर्व्यवहार जस्ता कुरालाई निरुत्साहित गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्रमा रहेको विद्यार्थी संख्या न्यूनरहेको विद्यालयहरुलाई आवश्यकता अनुसार समायोजन गरी विद्यालयको संख्या घटाई गुणस्तरीय शिक्षा प्रबर्द्धन गर्न अंग्रेजी माध्यमको पढाई हुने कार्यलाई प्राथमिकता दिई विद्यालयको गुणस्तर सुधार गरिनेछ ।
- डोटी क्याम्पसमा प्राविधिक विषय आईटी (BCA) पढाई एवं कृषि (B.Sc.Ag) विषयको पढाईकालागि आवश्यक सहयोग र समन्वय गरिनेछ । दिपायल क्याम्पसमा शिक्षा शास्त्र विषयको पढाई संचालन गर्न आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माणकालागि आवश्यक समन्वय र सहयोग गरिनेछ ।

(ग) **पूर्वाधार विकास** : नगरका प्रमुख पूर्वाधार विकासकालागि आवश्यकता अनुरूप बजेट विनियोजन गरिनेछ । चालु आ.व. का अधुरा आयोजनाको निरन्तरता र नयां आवश्यक पूर्वाधार निर्माणलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

- नगर क्षेत्र भित्रका सडकहरु नियमित रुपमा मर्मत सम्भार गर्नकालागि आवश्यक समपुरक कोष, मर्मत सम्भार कोष सहित पूर्वाधारको स्तर बृद्धिकालागि बजेटको व्यवस्था गरिनेछ र बनिसकेका सडकहरुको स्तरोन्नती गर्दै लगिनेछ ।
- विपेशगरी शहरी क्षेत्रमा सडक निर्माण गर्दा दायां बायां पक्की नाली सहितको कालोपत्रले सडक निर्माण गरिने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- स्थानीय स्तरमा नयां सडक निर्माण गर्दा स्थानीय जग्गाधनीको सहमति र लगतकट्टी भए पश्चात मात्र रकम विनियोजन गरिनेछ ।
- आ.व. २०७४।०७५ मा सम्भौता भई कार्यन्वयनमा रहेका योजनाहरुमा कालोपत्रे तथा पक्की सडक निर्माण तथा मर्मत कार्यमा जनसहभागीताका साथै लागत साभेदारीको अनुपात ८०:२० त्यस्तै गरी ग्राभेल माटो फिलिङ्ग जस्ता कार्यमा ७०:३० अनुपातमा रहनेछ सोही व्यवस्थालाई आगामी आ.व.मा पनि निरन्तरता दिइनेछ । मेल्लेक भिग्राना सडक, सिलगढी पाकरी बालासैन सडक, तिखा सडक, कुमालिकोट सडक, खातीवडा सडकलाई उच्च प्राथमिकता दिई स्तरोन्नती गर्दै लगिनेछ ।
- नगर यातायात गुरुयोजना (MTMP) तयार पारी सोको आधारमा सडक योजना तयार एवं कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- नगरयोजना कार्यन्वयन गर्दा योजनाको सम्भौता तथा योजना फरफारक गर्दा pre-project र post project photo को नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- नगरपालिका वडा कार्यलय भवन नभएका वडाहरुमा क्रमशः भवन निर्माण गर्ने गरी वडा कार्यलयको निर्माण कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।
- वडा नं. ४ को कुमालीकोट सामुदायिक वनको थला क्षेत्रमा र वडा नं. ६ को चिसापानीमा पार्क निर्माण गरिनेछ साथै बालबालिका अपाङ्ग लगायतको पहुंच पुग्ने गरी समावेशी तर्फ पार्क बनाईनेछ ।
- नगरमा आवश्यक रहेको खानेपानीको आपूर्तिलाई सहज बनाउन गैरागाउँ काडामाण्डौ सिलगढी खानेपानी योजना हाल प्रकृत्यामा रहेको र सो योजनालाई सञ्चालन गर्नकालागि आवश्यक सबै कार्य गरिनेछ । पानी नभएका बस्तीमा खानेपानी एवं सरसफाईकोलागि अन्य सरोकारवाला निकायहरुसंगको सहकार्यहरुलाई पनि जोड दिइनेछ । भेलछडा खानेपानीकोलागि सायल गा.पा.संग समन्वय गरिनेछ र जमीन मुनिको पानीलाई बोरिंगको माध्यबाट तान्ने कार्यलाई सम्भावना अनुसार अगाडि बढाइनेछ । तीखा, बाफी, लडागाडा, बजगाँउ, लेकठाटा, बागठाटा, गैरागाउँ जस्ता बस्तीहरुमा खानेपानीको आपूर्ति सहज पार्न आवश्यक प्रयास गरिनेछ ।
- नगर भित्रका सडकहरुमा विभिन्न संघ संस्था तथा निकाय एवं नगर बासीबाट आफ्ना व्यक्तिगत तथा संस्थागत कार्य गर्दा पिच एवं पिसिसि सडक/बाटो भत्काएमा त्यसलाई एक हप्ता भित्रमा पिच तथा पिसिसि गर्नेगरी वडाकार्यालयको अनुमती लिएर मात्र कार्य गर्ने प्रक्रियाको कडाइका साथ अवलम्बन गरिने छ । साथै अनुमती बिना कार्य गर्नेलाई क्षतिपूर्ति भर्न लगाइनेछ । बिजुलीबत्ति नपुगेका गाउँ बस्तिलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ ।
- विपेशत ठूला पूर्वाधार तर्फ प्रदेश सरकारबाट आउने बजेटलाई लक्षित गरिनेछ ।

अ. घर नक्सा पास :

- नगरपालिकामा सरकारी, गैरसरकारी तथा नीजि घर, भवन निर्माण गर्दा अनिवार्य रूपमा नक्सा पास गर्नु पर्नेछ ।
- नयाँ बन्ने घर तथा भवनहरूमा वर्षातको पानी संकलन (Rain Water Harvestung) गर्ने कार्य गरी सरसफाईकोलागि प्राथमिकता दिने नीति अबलम्बन गरीने छ, साथै सौर्य उर्जा प्रविधि जडान गर्नकालागि प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- निर्माणको क्रममा रहेको वा अब नयाँ बन्ने भवनहरूलाई “एकघर बहु बिरुवा” को नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र अब बन्ने प्रत्येक सार्वजनिक तथा सरकारी भवनलाई अपाङ्ग मैत्री बनाउनकालागि प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- घर नक्सा पास प्रकृत्यालाई कडाइकासाथ लागू गरिनेछ ।
- घना बस्ती भएका क्षेत्रमा ढल निकासको उचित व्यवस्थापनमा ध्यान दिइनेछ ।

(घ) **वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन** : यसै वर्ष देखि विपद व्यवस्थापनकालागि आवश्यक समिति र कोष एवं सामग्री व्यवस्था गरिएको छ विपद व्यवस्थापनकालागि थप आवश्यक कार्य समेत गरिनेछ । उक्त कार्य गर्न निम्न नीति अख्तियारगरि आगामी आ.व.का आवश्यकता अनुरूप बजेट विनियोजन गरिनेछ ।

- नगर क्षेत्र भित्रका मुख्य सडकहरूको दायां बायां हरियाली एवं सौन्दर्य बढाउन वृक्षारोपण एवं संरक्षण गर्दै लगिनेछ ।
- घरबाट निस्केको जैविक फोहरबाट जैविक मल उत्पादन गर्न र नसङ्गे फोहरको व्यवस्थापनकालागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्रलाई खुला दिशा मुक्त गरिसकेको र नगरका अधिकांस घरमा पूर्ण सरसफाई प्रवर्द्धन गर्नकालागि सरसफाई कार्ड वितरण गरिएको र नपुग घरमा पनि सरसफाई कार्ड प्रदान गरी पूर्ण सरसफाई अभियानलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- नगरपालिकालाई पूर्ण सरसफाई युक्त र विद्यालयलाई नमूना सरसफाईको विद्यालय कायमगरी वातावरण मैत्री सफा शहर बनाउन Post ODF अर्न्तगतका आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । साथै मुख्य शहरी क्षेत्र लगायतका विभिन्न स्थाहरूमा सार्वजनिक शौचालय निर्माणमा जोड दिई पार्क र हरियाली वृद्धि गर्न जोड दिइनेछ ।
- दैवी प्रकोपबाट प्रभावित व्यक्तिहरूलाई सहयोगकालागि नगरमा रहेको दैवी प्रकोप उद्धार कोषमा रकमको बढोत्तरी गरी कोषको परिचालन गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्रमा शौचालय सफा गर्न सक्सनटैंक पनि यसै वर्ष खरिद गरिएको छ भने नगरमा सरसफाई प्रवर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याइनेछ ।
- नगरक्षेत्र भित्रको बजार क्षेत्रमा रहेका घर, पसल, होटल अगाडि जथाभावि फोहर फाल्नेलाई फोहर व्यवस्थापनकोलागि जानकारी गरिनेछ र अटेर गरी जथाभावि फोहर गर्ने लाई फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन बमोजिम कार्बाही अगाडि बढाइनेछ ।
- सडक अतिक्रमण गरी निर्माण गरेका घर, टहराहरू हटाउनकालागि सडक सिमानाको पुनर्निर्धारण गरी हटाउने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाइनेछ ।

(ड) संस्थागत बिकास तथा सेवा प्रवाह र सुशासन : नगर कार्यपालिकाको कार्यालयका कर्मचारी, नगरका जनप्रतिनिधी, नागरिक समाज, बिकास साभेदार, गैरसरकारी संस्थाहरु, संगको सहकार्य र समन्वयमा जोड दिइनेछ । उक्त कार्य सञ्चालनकोलागि आवश्यक रकम विनियोजन गरिनेछ, साथै उक्त कार्य गर्न निम्न नीति र कार्यक्रम अख्तियार गरिएकोछ ।

- सहभागितात्मक योजना तर्जुमा पढ्नुलाई सवल बनाउन वडा तहसम्म योजना तर्जुमा सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- योजनाको कार्यन्वयन तथा व्यवस्थापन प्रणाली व्यवस्थित बनाउनकोलागि उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीलाई योजना कार्यन्वयन पूर्व नै आवश्यक तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- विभिन्न लक्षित वर्गहरुको क्षमतामा अभिवृद्धिकालागि क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- सेवा प्रवाहलाई गुणस्तरीय तथा प्रभावकारी बनाउन नगर कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयहरुलाई साधन सम्पन्न गराइनेछ ।
- सार्वजनिक, परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई जस्ता क्रियाकलापहरुको माध्यमबाट सुशासन र पारदर्शिता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- नगरपालिका तथा वडा कार्यालयहरुबाट प्रवाह गरिने सेवा अझ व्यवस्थित बनाउनकोलागि कम्प्युटरिकृत स्वचालीत पद्धतिको अबलम्बन गर्दै लगिनेछ ।
- नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई प्रोत्साहन गर्न कार्य सम्पादनका आधारमा पुरष्कृत गरिनेछ ।
- प्रभावकारी रुपमा सेवा प्रवाह गर्न कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरुकोलागि आवश्यक क्षमता बिकासका क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- नगरपालिकाको काम कारवाहीलाई व्यवस्थित बनाउन डिजिटल सूचना प्रणाली र डिजिटल हाजीर प्रणाली (Digital Information System तथा Digital Attendance Syatam) लाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- नगरपालिकाको गुरुयोजना र पार्श्वचित्र (profile) तयार गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाइनेछ ।
- नगरको भौतिक पूर्वाधारमा महत्व राख्ने ठूला आयोजनाकोलागि विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डिपिआर) तयार पार्न र आवश्यकता अनुरूप बातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (EIA) एवं प्रारम्भिक बातावरणीय परीक्षण (IEE) गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- भ्रष्टाचार विरुद्ध शून्य सहनशिलताको नीतिलाई अख्तियार गरिनेछ ।
- तोकिएको समय भित्र निर्माण कार्य सम्पन्न नगर्ने, नगरपालिकाको निर्देशनलाई अटेर गरी बिकास कार्यमा प्रतिकूल प्रभाव पार्ने निर्माण ब्यबसायीलाई नियमानुसार कारवाही गरिनेछ ।
- नगरसभाबाट पारित कानून तथा कार्यपालिकाबाट स्विकृत गरिएका नियमावली, निर्देशिका तथा विनियमलाई पालना गर्नकोलागि सो सम्बन्धी जनप्रतिनिधीहरुकोलागि अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

(च) अन्य विविध नीतिहरु :

- छोटो समयमा बढी प्रतिफल र कम लगानीबाट बढी भन्दा बढी लाभ पुऱ्याउने र अधिकतम जनसहभागीता हुन सक्ने योजनालाई प्राथमिकता दिइने नीतिलाई यथार्थ र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- नगरकार्यपालिकाका कर्मचारी, पदाधिकारीहरु, राजनैतिक दल तथा सरोकारवालाहरुको क्षमता बिकास तथा नगरपालिकाको संस्थागत बिकास कार्यलाई सुदृढ गरिनेछ उक्त कार्यकोलागि एलजिसिडिपी, ग्रामीण बिकास प्रशिक्षण केन्द्र, युनिसेफ, नगर बिकास कोष, बहुक्षेत्रीय पोषण योजना लगायतका कार्यक्रम एवं अन्य संघसंस्था एवं अन्य सरोकारवालाहरूसंग समन्वय बढाइनेछ ।
- नगरको भू-उपयोग योजना (LandUse Plan) बनाई लागू गरिनेछ ।
- कार्यालयबाट सम्पादन हुने जनताका दैनिक कार्यहरुलाई अझ जनमुखी, छिटो छरितो (चुस्त दुरुस्त) पार्ने प्रयासकोलागि शाखागत कार्य विभाजन, कर्मचारीको कार्य विवरणको परिमार्जन गरी जिम्मेवारी बढाउने नीति लिइनेछ ।

- व्यवसायकर असुली गरी आन्तरीक आय बढाउनकालागि पहल गरिनेछ । साथै करको प्रतिफल करदाताले पाउने व्यवस्था अबलम्बन गरिनेछ ।
- नगरको क्षेत्रलाई उज्यालो बनाउन बैकल्पिक उर्जाको प्रयोग अन्तर्गत वडा तथा बस्तीमा सोलार बत्तिको कार्यक्रमलाई क्रमशः विस्तार गरिनेछ ।
- विपन्न समुदायको आर्थिक विकास हुने खालका कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- नगरका विपन्न एवं दलित बस्तीमा जग्गाको अभाव भई शौचालय निर्माण गर्न नसकेका बस्तीमा जमिनको आवश्यक व्यवस्थाकालागि सरोकारवाला निकाय एवं व्यक्ति संग समन्वय गरी सार्वजनिक शौचालयको व्यवस्था गरिनेछ ।
- शारीरिक मानसिक रूपले स्वास्थ्य नगरवासी तयार गरी सद्भावयुक्त समाज निर्माण गर्न पतञ्जली योग समिति, ओम शान्ती जस्ता संस्थाहरुलाई बजेट तथा कार्यक्रम अन्तर्गत समावेश गरि सभ्य समाज निर्माणमा आवश्यक कार्य प्रारम्भ गरिनेछ ।
- नगरका जेष्ठनागरीकहरुलाई स्वास्थ्य शिविर मार्फत स्वास्थ्य उपचार गर्ने र पारिवारीक व्यवहार सुधार सम्बन्धी क्रियाकलाप एवं जेष्ठ नागरिक सम्मान गर्ने क्रियाकलापलाई निरन्तरता दिइनेछ साथै विपन्न एकल महिला अतिविपन्न परिवारहरुलाई आयआर्जनका क्रियाकलापमा सहभागि गराइनेछ ।
- एचआइभी संक्रमित व्यक्तिकोलागि निजहरुलाई आयआर्जन र स्वास्थ्य उपचार सम्बन्धी क्रियाकलापलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

२.३ मूख्य मूख्य आयोजना र क्रियाकलापहरु :

यस नगरपालिकाकोलागि मूख्य आयोजनाहरुमा सिलगढी भिग्राना सडक, सिलगढी रातोली पांकरी हुदै केआइसिंह गा.पा. जोड्ने सडक, तिखा खानेपानी, दिपायल तिखा सडक, सिलगढी खानेपानी, सिरखोलीसैन घोल्टडा भोलुङ्गे पुल, लेण्डफिल साइट र थला, चिसापानी पार्क, सेती र्याफिटङ्ग, कोटभैरव दूधेश्वर फोटोस्पट रहेका छन् भने कार्यक्रम एवं क्रियाकलाप तर्फ बालमैत्री स्थानीय शासन, बाल संरक्षण कार्यक्रम, महिला विकास कार्यक्रम, कृषि तथा पशु विकास कार्यक्रम, बहुक्षेत्रीय पोषण, पूर्ण सरसफाई कार्यक्रम एवं नगर गुर्योजना आदि रहेका छन् । यी सबै क्रियाकलापहरुलाई आगामी आ.व.मा विशेष प्राथमिकता दिई अगाडि बढाइनेछ ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

अब म यस नगरपालिकाको आगामी आ.व.को अनुमानित आय व्यय र स्रोत व्यवस्थापन विषयमा जानकारी दिन चाहान्छु ।

२.४. अनुमानित आय व्यय र स्रोत व्यवस्थापन :

यस नगरपालिकामा प्राप्त भएको निकास दत्त निकाय एवं संस्थाबाट प्राप्त हुने बजेट सहितबाट यस नगरपालिकाबाट प्राप्त चालु आ.व.कोलागि निम्नानुसारको संक्षिप्त खाका प्रस्तुत गर्ने अनुमती चाहान्छु ।

यस नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७५।०७६ कालागि कूल आय रु.४६ करोड, ६५ लाख, ९९ हजार रहेकोछ ।

आय तर्फ			
क्र.सं.	शिर्षक	स्रोत	रकम रु.
१	समानिकरण अनुदान	संघ	११,८१,००,०००.००
२	समानिकरण अनुदान	प्रदेश	७२,८२,०००.००
३	राजश्व बाँडफाँड	संघ	७,९२,१६,०००.००
४	राजश्व बाँडफाँड	प्रदेश	४४,४३,०००.००
५	आन्तरिक आम्दानी	न.पा.	१,३३,४६,०००.००
६	राजश्व बाँडफाँड	मालपोत	१०,००,०००.००
७	सामाजिक सुरक्षा भत्ता	संघ	५,७५,००,०००.००
८	बहुक्षेत्रीय पोषण	युनिसेफ	१६,०४,०००.००
९	शसर्त अनुदान	संघ	१८,४१,००,०००.००
जम्मा			४६,६५,९१,०००.००
ब्यय तर्फ			
आन्तरिक आय तर्फ	१. पादाधिकारी पारिश्रमिक लगायत अन्य प्रशासनिक खर्च		१,३३,४६,०००.००
	२. सामाजिक सुरक्षा भत्ता तर्फ		५,७५,००,०००.००
	३. बहुक्षेत्रीय पोषण तर्फ		१६,०४,०००.००
	४. विषयगत शसर्त अनुदान तर्फ		१८,४१,००,०००.००
राजश्व बाँडफाँड तर्फ	५. कर्मचारी तलव भत्ता लगायतका कार्यालय सञ्चालन सम्बन्धी चालु खर्च		४,५६,२०,०००.००
	विषयगत शाखा तर्फ		२८००००००.००
	समपुरक कोष		२५,००,०००.००
	कार्यक्रम तथा प्रबद्धनात्क क्रियाकलापहरु		१५,३९,०००.००
वित्तिय समानीकरण संघ र प्रदेश	नगरस्तरीय एवं वडास्तरीय लगायत आयोजना कार्यक्रम तथा पुँजीगत खर्च तर्फ		१२,५३,८२,०००.००
	कुचिकार, सरसफाइ, मेसिनऔजार, सामाजिक सस्था:मर्मतसंभार		७०,००,०००.००
कुल जम्मा			४६,६५,९१,०००.००

२.५. उपसंहार:

आदरणीय उपस्थित महिला तथा सज्जनबृन्द !

बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने सन्दर्भमा हामीले गरेको आग्रहलाई स्वीकार गरी बैठक तथा छलफलमा उपस्थित भई उल्लेखनीय सहयोग गर्नु हुने नगरकार्यपालिकाका सदस्यज्यूहरू, विभिन्न समितिका संयोजक तथा सदस्यज्यूहरूलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । अमूल्य समय दिई पाल्नुहुने श्रद्धेय प्रमुख अतिथी माननीय मुख्य मंत्रीज्यु प्रती हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु, साथै यस नगर सभा सम्पन्न गर्न सहयोग गर्न अहोरात्र कार्यमा खटिई सहयोग गर्नु हुने नगरपालिकाका कर्मचारीलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । योजना तर्जुमा प्रक्रियामा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा संलग्न रहनु हुने विषयगत शाखा प्रमुख तथा प्रतिनिधिज्यूहरू एवं हामीलाई रचनात्मक सुझाव र सल्लाह दिनहुने सम्पूर्ण आदरणीय व्यक्तित्वहरू प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु । हाम्रो निमन्त्रणालाई स्वीकारगरी पाल्नु भएका विशिष्ट अतिथिज्यूहरू, राजनैतिक दलका प्रमुखज्यूहरू, सम्पूर्ण सुरक्षा निकायका प्रमुखज्यूहरू, पत्रकारज्यूहरू, सरकारी, निजी र गैरसरकारी क्षेत्रका सहभागीहरू नगरका लब्धप्रतिष्ठित, विकासप्रेमी महानुभावहरू, लगायत नगर बासिन्दाहरू प्रति आभार तथा धन्यवाद प्रकट गर्दछु । प्रस्तुत नीति, कार्यक्रम तथा बजेट कार्यान्वयनको निमित्त यहाँहरूबाट प्राप्त हुने रचनात्मक सुझावलाई मार्गदर्शको रूपमा लिएर नगरपालिका अगाडि बढ्ने विश्वास दिलाउदै यस तेश्रो गरिमामय नगरसभाको सफलताको शुभकामना सहित यहाँहरूको निरन्तर साथ र सहयोगको अपेक्षा गर्दै बिदा चाहान्छु ।

धन्यवाद !

शिवराज खड्का

नगर उपप्रमुख

दिपायल सिलगढी नगरपालिका

डोटी

प्रमाणीकरण मिति :२०७५।०३।३२

आज्ञाले

भोजराज शर्मा

नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत